

Asia: VN/1514/2022

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle sähkömarkkinalain sekä sähköntoimitussopimusten vertailuvälineestä annetun lain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Hallituksen esitys sähkömarkkinalain sekä sähköntoimitussopimusten vertailuvälineestä annetun lain muuttamisesta – Fortum Markets Oy:n lausunto

Fortum kiittää mahdollisuudesta antaa lausunnon hallituksen esityksestä eduskunnalle sähkömarkkinalain sekä sähköntoimitussopimusten vertailuvälineestä annetun lain muuttamisesta.

Esitys sisältää monta myönteistä ehdotusta, joista erityisesti yhteislaskutuksella ja markkinaehtoisella kuormanohjauksella on hyvin toteutettuna merkittäviä positiivisia vaikutuksia asiakkaiden palveluihin ja sähkömarkkinoiden toimivuuteen.

Yhdymme pääosin Energiateollisuus ry:n lausunnossa esitettyihin kommentteihin. Lisäksi kommentoimme erikseen tiettyjä esityksen kohtia osioissa ”YHTEISLASKUTUS” ja ”YKSITYISKOHTAISEMMAT KOMMENTIT ESITYKSEN MUIHIN KOHTIIN”.

Haluamme erityisesti korostaa seuraavaa

- Yhteislaskutus: Säännösten tulee antaa vähittäismyymyjille riittävän hyvät taloudelliset ja tekniset edellytykset tarjota yhteislaskutusta, jotta asiakkaille syntyisi yhteislaskutuspalveluja.
- Sähkönmyyntisopimuksen irtisanomismaksu: Uusi pykälä ei saa vaikuttaa määräaikaisten sopimusten sitovuuteen.

- Määräaikainen kiinteähintainen sähköntoimitussopimus: Määritelmään on sisällytettävä ns. hybridisopimukset, joissa on spot-hintaan pohjautuva ns. kulutusvaikutuskomponentti.
- Sähkönmyyntisopimuksen voimaantulo kolmen kuukauden sisällä: Varmistettava, ettei rajoiteta asiakkaiden mahdollisuuksia ja vaihtoehtoja tehdä hintakiinnityksiä.
- Markkinapohjainen loppukäyttäjän kuormanohjaus jakeluverkossa: Kannatamme markkinaehtoisuutta sekä ehdotusta kokonaisuudessaan.

YHTEISLASKUTUS

Yleistä yhteislaskutuksesta:

Käsityksemme mukaan muutosehdotuksen päätavoite on, että syntyy parempia palveluita asiakkaille. Nykyinen järjestely perustuu ennen markkinoiden vapauttamista vallinneisiin rakenteisiin, jotka käytännössä ovat johtaneet siihen, että perinteisesti ainoastaan paikallinen vähittäismyyjä on pystynyt tarjoamaan yhteislaskutusta. Tarve korvata nykyinen käytäntö markkinaehtoisella ja syrjimättömällä säännöstöllä on selvästi tiedostettu.

Edellytys monipuolisille, kilpailluille yhteislaskutuspalveluille on, että säännöstö antaa vähittäismyyjille riittävän hyvät taloudelliset ja tekniset edellytykset tarjota yhteislaskutusta. Päätavoite on pidettävä kirkkana mielessä, kun arvioidaan säännöstön kokonaisvaikutusta.

Nykyisen lainsäädännön (87§, 4 momentti) mukaan toimitusvelvollisuuden piirissä olevalla loppukäyttäjällä tulee olla mahdollisuus tehdä vähittäismyyjän kanssa sopimus, joka sisältää sähköntoimituksen lisäksi sähkönjakelun sisältämän palvelun. Tämäkin on jääne, joka ei sovi yhteen kilpailtujen ja tasapuolisten markkinoiden kanssa. Onkin luonnollista, että em. pykälä kumotaan tarpeettomana yhteislaskutussäännöstön käyttöönoton yhteydessä. Pällekkäisten, kustannuksia aiheuttavien ja vaikeaselkoisten rakenteiden purkaminen on myös asiakkaiden etu.

Kannatamme että yhteislaskutus perustuu vapaaehtoisuuteen sekä asiakkaan ja vähittäismyyjän osalta. Korostamme että mallin vapaaehtoisuudella ei voi perustella päätavoitteita tai -periaatteita vastaan sotivia ratkaisuja.

Säännöstön vaikutukset vähittäismyyjien edellytyksiin tarjota yhteislaskutusta:

Käyttöpääoma-, luottoriski-, vakuusvaatimus-, kehityspanos- yms. vaikutusten lisäksi vähittäismyyjien mahdollisuuksiin tarjota yhteislaskutusta vaikuttaa olennaisesti myös operatiiviset

kustannukset ja riskit. On tärkeää, että prosessit ja datan laatu ovat hyvät, ja että vastuut on määritelty tarkasti. Esim. jakeluverkonhaltijoiden (JVH) on vastattava JVH-datan virheellisyyksistä johtuvista vähittäismyyjien kustannuksista ja lisäresurssipanostuksista.

Lähtökohtana pitää olla, että laskutuksesta aiheutuvat kustannukset ja riskit eri osapuolille olisivat samansuuruisia sekä erillis- että yhteislaskutusvaihtoehdoissa. Vaikka kaikkia keskeisiä periaatteita ei ole vielä määritelty, näyttää todennäköiseltä, että ehdotetun ratkaisun kokonaisvaikutus johtaa merkittävään kustannusten ja riskien siirtymään JVH:lta vähittäismyyjille. Ennen kuin tehdään päätöksiä esim. vähittäismyyjien maksuajoista JVH:lle, tulisi tehdä kvantitatiivinen vaikutusarvio yhteis-laskutuksen kokonaisvaikutuksesta (sis. riskit eri toimijaryhmille).

Ehdotuksen myötä yhteislaskutus on tarkoitus muuttua lähinnä integroitujen (JVH ja vähittäismyyjä) toimijoiden yhtiökohtaisiin rakenteisiin perustuvasta laskutusominaisuudesta kilpailtuun palveluun, mikä on asiakkaiden ja markkinoiden toimivuuden kannalta erittäin myönteistä. Tämä keskeinen hyöty voi toteutua vain, jos vähittäismyyjät voivat muotoilla yhteislaskutukseen liittyvät palvelut vapaasti. Kuluttajan oikeus saada minimivaatimuksia täyttävä sähkölasku ja verkkopalvelulasku (joka on hyvin määritelty jo nykyisessä lainsäädännössä) ei liity yhteislaskutukseen.

Ehdotuksessa sanotaan, että yhteislaskutuksen tarjoaminen loppukäyttäjille tulee tapahtua syrjimättömästi, ja että yhteislaskutuksen tarjoamisesta yksittäisen loppukäyttäjän kohdalla voi kieltäytyä vain painavaan syyhyn perustuen. Tämä ei missään nimessä saisi tarkoittaa, ettei vähittäismyyjä saisi rajata yhteislaskutusta tiettyyn tuotteeseen tai segmenttiin. Kuten edellä todetaan, kyse on kilpailun piirissä olevasta vapaaehtoisesta palvelusta.

Merkittävää yhteislaskutuksen toimivuuteen, kustannuksiin ja riskeihin vaikuttavaa säännöstöä määritetään vasta asetuksissa ja Energiaviraston määräyksissä. On tärkeää, että määrittelytyölle varataan riittävästi aikaa. Vaikka yhteislaskutus on vapaaehtoinen vähittäismyyjille, tulisi vähittäismyyjille varata samat mahdollisuudet osallistua ehtojen valmistelutyöhön kuin verkkoyhtiöille. Tällä taataan mahdollisimman hyvät edellytykset sille, että asiakkaille syntyy yhteislaskutuspalveluja markkinoilla.

Keskeisiä säännöstön toimivuuteen liittyviä tekijöitä, joita pitää huomioida myös tulevassa määrittelytyössä:

”Päälasku” (jonka mukaan vähittäismyyjä tilittää verkkomaksut JVH:lle):

Päälaskun maksuaika soveltuu hyvin eräiden muiden säännöstöosioiden yhteydessä syntyvien, vähittäismyyjille riski- ja kustannussiirtymien johdosta epäedullisten ratkaisujen ”korjaamiseksi”, koska se ei vaikuta suoraan asiakkaisiin, eikä aiheuta prosesseihin liittyviä haasteita. Jos vähittäismyyjät joutuvat kantamaan luottotappiot verkkomaksujen osalta, osa vähittäismyyjille siirtyvistä hai-

toista voidaan kompensoida ilman merkittäviä epäkohtia pidentämällä päälaskun maksuaikaa (pitempi maksuaika toki vaikuttaa vähittäismyyjien mahdollisiin vakuuksiin, mutta vaikutus on eri suuruusluokkaa). Maksuajan tulisi olla vähintään 2 kuukautta (päälaskutusväli voi käytännön syystä olla 1kk). Muutenkin olisi perusteltua huomioida liiketoimintojen luonteesta johtuvat erot siten, että käyttöpääomatarve ei turhaan aseta esteitä vähittäismyyjien toiminnalle.

Vakuussäännösten määrittelyissä tulisi huomioida seuraavat seikat ja vaatimukset;

- Kilpailuneutraalisuus.
- Määritely missä tilanteessa ja keneltä JVH:t voivat pyytää vakuuksia, sekä vakuuden laskenta-kaava.
- Ei monimutkaisia ja/tai kalliita ratkaisuja, eikä JVH-kohtaisia eroja prosessissa.
- Hyödynnetään markkinoilla yleisesti käytettyjä instrumentteja, kuten pankkitakauksia.
- JVH:lla on riskejä myös erillislaskutustapauksessa, eli tavoitteena ei voi olla, että vakuudet kokonaisuudessaan kattaisivat.

Yhteislaskutukseen liittyvät kulut järjestelmän käyttöönotosta ja tietojärjestelmämuutoksista:

Lausuntopyyntöissä toivotaan myös arviota yhteislaskutukseen liittyvistä kuluista järjestelmän käyttöönotosta ja tietojärjestelmämuutoksista. Ennen kuin kaikista keskeistä määritelmistä on tietoa, on vaikea arvioida kustannuksia. Käyttöpääomaan, luottotappioihin sekä operatiivisiin prosesseihin liittyvät kustannukset (suorat ja datan laatuun liittyvät) ovat kuitenkin hyvin merkittävässä asemassa, kun vähittäismyyjä arvioi mahdollisuuksia panostaa yhteislaskutukseen. Tietojärjestelmien kehitys-kustannukset vaikuttavat toki päätöksiin, mutta prosessien sujuvuudella on isompi merkitys kuin kertakustannuksilla, koska yhteislaskutusmahdollisuus on lähtökohtaisesti merkittävä ja pitkäjänteinen panostus asiakkaiden palveluihin.

Yhteenvedo yhteislaskutussäännöstöstä:

Yhteislaskutus voi merkittävästi myötävaikuttaa tavoitteeseen parantaa asiakkaiden mahdollisuuksia osallistua aktiivisesti sähkömarkkinoille, mikäli yhteislaskutus on toteutettavissa liiketaloudellisesti järkevillä ehdoilla, jolloin asiakaslähtöisiä yhteislaskutuspalveluita syntyy laajasti.

YKSITYISKOHTAISEMMAT KOMMENTIT ESITYKSEN MUIHIN KOHTIIN

Määritelmät (3S) / Määräaikaisen kiinteähintaisen sähköntoimitussopimuksen määritelmä (32b):

Pitää selvästi käydä ilmi, että hybridisopimus, jossa on spot-hintaan pohjautuva ns. kulutusvaikutus-komponentti, sisältyy tähän kategoriaan. Tämä tuoteominaisuus myötävaikuttaa kulutusjouston hyödyntämiseen ja sitä kautta sähköjärjestelmän vakauteen ja kustannustehokkuuteen. Tämä on kulutusjouston ja sähköjärjestelmän kannalta olennainen asia.

Täsmennys on erityisen tärkeä, jos vähittäismyyjillä jatkossa on velvollisuus tarjota määräaikaista, kiinteähintaisia sopimuksia. Tarve korostuu entisestään, jos velvollisuus kohdistuu vain osalle vähittäismyyjistä, koska tämä heikentää toimintaedellytysten tasapuolisuutta markkinoilla.

Sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palvelut (49 a §):

Kannatamme datahubin hyödyntämistä sekä yhteislaskutukseen että kuormanohjaukseen liittyvässä tietojen välittämisessä ja ylläpidossa.

Sähkönjakelupalvelujen aikajaotus ja hintarakenne (54 §):

Kannatamme pyrkimystä tariffien harmonisointiin ja tehotariffien yleistymiseen. Tämä tukee myös joustopalveluiden laajamittaisempaa käyttöä.

Lisäksi tehotariffirakenteiden harmonisointi helpottaisi yhteislaskutuksen laajentamista käytännössä. Myös energiakomponenttien harmonisointi edesauttaisi yhteislaskun toimivuutta mm. asiakaspalvelutilanteissa.

Vähittäismyyjille on varmistettava ajan tasalla olevaa tariffi-tietoa datahubin kautta.

Sähköisen liikkumisen integrointi jakeluverkkoon (54 a §):

Kannatamme uutta pykälää.

Jakeluverkonhaltijoiden yhteistyövelvoite kannustaa laajemmin kaksisuuntaisen latauksen (V2G) standardointia ja lopulta skaalausta.

V2G:n laajamittaisen toiminnan varmistamiseksi tarvitaan standardisointia autonvalmistajien, laturivalmistajien sekä verkkoyhtiöiden toimesta, ja ehdotettu yhteistyövelvoite kannustaisi tähän.

Käytettävissä olevan jakeluverkonhaltijan kapasiteetin ilmoittaminen (54 b §):

Kannatamme ehdotusta olla käyttämättä direktiivin mahdollisuutta rajata vaatimusta koskemaan vain yli 100 000 asiakkaan sähköverkkoyhtiöitä. Mielestämme pitää varsinkin Suomen kaltaisessa pienessä, pirstoutuneessa markkinassa johdonmukaisesti noudattaa samoja sääntöjä kaikenkokoisille toimijoille, mm. tasapuolisten toimintaedellytysten takaamiseksi.

Markkinapohjainen loppukäyttäjän kuormanohjaus jakeluverkossa (65 b §):

Kannatamme markkinaehtoisuutta sekä ehdotusta kokonaisuudessaan.

On varmistettava että käytännön ratkaisut/prosessit eivät ole ristiriidassa markkinaehtoisuusperiaatteen kanssa (JVH ei saa tarjota varsinaisia joustopalveluja asiakkaille). On kuitenkin perusteltua käyttää JVH:n perusaikajaotusta oletuksena, jos asiakas ei tee erillistä joustosopimusta joustopalveluntarjoajan kanssa.

Rajapintojen ja prosessien standardointi on varmistettava ja kannatamme datahubin hyödyntämistä myös tässä asiassa.

Mielestämme järjestely voi kattaa myös pienet yritysasiakkaat.

Sopimuksen voimassaolo ja päättyminen / Sähkönmyyntisopimuksen voimaantulo (89 §):

Kannatamme että koti- tai etämyynnissä tehdyn sopimuksen on käynnistytävä viimeistään kolmen kuukauden sisällä. Tämä myötävaikuttaa mm. siihen, että asiakkaalla käytännössä on ajantasainen kuva omasta sopimustilanteesta. Käsittääksemme tarkoitus ei kuitenkaan ole rajata asiakkaiden mahdollisuuksia esim. liittyen hintasuojausten ajoitukseen ja siihen tarkoitettuja palveluja.

Onkin erittäin tärkeää varmistaa, että ehdotettu muutos ei rajoita asiakkaiden vaihtoehtoja. Varsinkin tilanteissa, joissa hintavolatiliteetti on merkittävä, asiakkaat voivat hyötyä joustavasta mahdollisuudesta sopia sitovasti oma hintansa osittain tai kokonaan tiettyinä ajanjaksoina, esim. seuraavan talven osalta tai jopa pidemmälle ajalle. Asiakkaiden etu on, että syntyy palveluita, jotka mahdollistavat eri tilanteisiin sopivia ratkaisuja ja myötävaikuttavat kuluttajien aktiiviseen osallistumiseen markkinoihin.

Ehdotettu rajaus on tulkinnanvarainen kuluttajan oman aloitteellisuuden osalta, ja kannatamme Energiategollisuus ry:n ehdottamaa täsmennystä pykälän 4 momenttiin

”Jos sähkönmyyntisopimus on tehty kuluttajan kanssa [POIS: kuluttajansuojalain 6 luvussa tarkoitettu kotimyyntinä tai etämyyntinä] PUHELIMESSA, sopimuksen mukaisen sähkötoimituksen on käynnistytävä viimeistään [POIS: kolmen kuukauden] 90 PÄIVÄN kuluessa sopimuksen tekemisestä. MITÄ EDELLÄ TÄSSÄ MOMENTISSA SÄÄDETTÄÄN, EI SOVELLETA, JOS KULUTTAJA ON OMASTA ALOITTEESTAAN OTTANUT YHTEYTTÄ ELINKEINONHARJOITTAJAAN TAI JOS ELINKEINONHARJOITTAJA ON OTTANUT YHTEYTTÄ KULUTTAJAAN TÄMÄN NIMENOMAISESTA PYYNNÖSTÄ.”

Voisi myös harkita olisiko parempi määrittää mahdollisen rajauksen yksityiskohdat Energiaviraston määräyksessä, eikä sähkömarkkinaissa.

Sähkönmyyntisopimuksen irtisanomismaksu (92 a §):

Kannatamme sähkömarkkinadirektiivin kyseisen säännön täytäntöönpanoa kansallisesti, eli sähkön vähittäismyyjien mahdollisuutta periä asiakkailta sopimuksen irtisanomisesta asiakkaan kanssa tehtyyn sopimukseen sisältyneen maksun.

Selkeyden vuoksi korostamme, että pykälä ei saa vaikuttaa määräaikaisten sopimusten sitovuuteen. Määräaikaisten sopimusten molemminpuolinen sitovuus koko määräajan aikana tulee jatkossakin olemaan lähtökohtana. Molempien osapuolten on jatkossakin erikseen hyväksyttävä sopimuksen irtisanominen ennen määräajan umpeuduttua, ellei toisin ole erikseen sovittu asiakkaan mahdollisuudesta irtisanoa sopimus.

Lisäksi painotamme, että ilman mahdollisuutta sisällyttää kaikki ennenaikaisesta päättymisestä aiheutuneet kustannukset perittävään maksuun, vähittäismyyjillä ei ole mm. korkeiden riskien takia liiketaloudellisia edellytyksiä tarjota kyseisiä sopimuksia.

Sähkötoimitussopimusten vertailuvälineestä annetun lain muuttaminen:

Kannatamme ehdotettuja muutoksia.

Tässä yhteydessä haluamme myös tuoda esiin sen, että tulisi luoda oma vertailukategoriansa hinta-vertailupalvelussa hybridisopimuksille, joissa on ns. kulutusvaikutuskomponentti.

Kunnioitavasti

Tuomas Yrttiaho

Toimitusjohtaja

Fortum Markets Oy

Wickström Anders
Fortum Markets Oy